

עיון בגלגוליו של נוסח

("מערי יהודה ומחוצות ירושלים")

בשורות הבאות נעקוב אחר גלגולי שקיעתו מחד, והשתמרותו מאידך - של נוסח, המופיע בברכה השביעית או האחרונה מברכות הנישואין¹, שעורר פולמוסים, דקדוקי לשון ואף שונה בידי מעתיקים ומדפיסים, שלא ידעו על קיומו, או שגרסו שנוסח משובש נזדמן להם. ברוב הפזורות והעדות נוהגים כמקובל לגרוס בברכה זו: "מהרה ד' א-להינו ישמע בערי יהודה ובחוצות ירושלים קול ששון וקול שמחה קול חתן וקול כלה". לכאורה הנוסח כהווייתו, הנשען על המקור התלמודי של ברכות הנישואין (כתובות ז, ב - ח, א), הנסמך על מקרא מפורש בירמיה לג, י-א:

כה אמר ד' עוד ישמע במקום הזה אשר אתם אומרים חרב הוא מאין אדם ומאין בהמה, **בערי יהודה ובחוצות ירושלים** הנשמות מאין אדם ומאין יושב ומאין בהמה, קול ששון וקול שמחה קול חתן וקול כלה קול אמרים ה'זו את ד' צב-אות כי טוב ד' כי לעולם חסדו... והדין נותן: הנחמה העתידית, המתארת את הקולות שישמיעו החוגגים לכבודם של חתן וכלה, מורה על שיבת השמחה ליהודה ולירושלים, ומדגימה היטב את המוטיב המרכזי בברכה זו. ברם, נוסח שונה מצוי בכמה מקורות שיפורטו להלן: **"מערי יהודה ומחוצות ירושלים"**, הנסמך גם הוא על מקור מקראי (ירמיה ז, לד). לבירור הדברים בוודאי שיש לפנות בראש ובראשונה לבדיקת כתבי היד של התלמוד ועדויות הנוסח. אבל אנו נרשה לעצמנו להקדים את המאוחר, באמצעות מובאה המעניקה לגיטימציה סמכותית מנומקת לנוסח האחר:

ג"ה [=גירסת הספר] ישמע בערי יהודה ובחוצות ירושלים. [וכן נוהגין. אבל הרמב"ם גורס ישמע מערי יהודה ומחוצות ירושלים], ואומרים הדייקנים שזה הלשון מתוקן יותר, כי כשאומר ישמע בערי יהודה אולי ישמע שם הקול מבחוץ, אבל כשאומר ישמע מערי יהודה עכ"פ קול השמחה מבפנים. (ריטב"א כתובות, מהד' מי גולדשטיין, ירושלים, תשמ"ב, עמ' נט²)
הגרסה המיוחסת כאן לרמב"ם **"מערי יהודה ומחוצות ירושלים"**, ב-מס, שונה אפוא מהמקובל. לכך חובר נימוקם של בעלי לשון המבארים את פשר העדפה. הוראת הַ קובעת שביהודה וירושלים שומעים שמחת חתנים מרחוק, והן גופן חסרות ומרוקנות. מאידך: מורה שהשמחה בוקעת מתוך יהודה וירושלים, הנשמעת למרחוק³. שוב נציין שהריטב"א מדגיש שזוהי נוסחת

1. נקטנו גם **אחרונה** וגם **שביעית** בשל ניסוחו של הרמב"ם ה' אישות י, ג: "וצריך לברך ברכת חתנים בבית החתן קודם הנישואין והן **שש ברכות**". ובהלכה ד: "ואם היה שם יין, מביא כוס של יין ומברך על היין תחילה ומסדר את כולן על הכוס ונמצא מברך **שבע ברכות**. ויש מקומות שנהגו להביא הדס עם יין, ומברך על ההדס אחר היין, ואח"כ מברך השש". ויש עמנו דברים על הכינוי "ברכה אחריתא", ולא נאריך.
2. ועי' עוד בשיטה מקובצת לכתובות על אתר.
3. יש שהפנו לרמב"ן בראשית לה, טז ד"ה כברת ארץ הכותב: "יקול ברמה נשמע" (ירמיה לא, יד), מליצה כדרך משל, לאמור כי היתה רחל צועקת בקול גדול ומספד מר עד שנשמע הקול למרחוק ברמה שהיא בראש ההר, לבנה בנימיין.

הרמב"ם, ומכוחו של חכם זה קבעו הדקדקנים "שזה הלשון מתוקן יותר". מאידך, יש להציב דברים אלו מול השגתם של רבים. נתפוס למשל את קביעתו של ר' יהודה ב"ר יקר, רבו של הרמב"ם, שהכיר את שני המנהגים:

מהרה ד' א-להינו ישמע בערי יהודה ובחוצות ירושלים קול ששון קול שמחה קול חתן וקול כלה. פסוק הוא בירמיה. ואין אומרים מערי מפני שאתו פסוק בקללה⁴.

דבריו יתבארו באמצעות ציטוט המקור (ירמיה ז, לד):

השבת **מערי יהודה ומחוצות ירושלים** קול ששון וקול שמחה קול חתן וקול כלה כי לחרבה תהיה הארץ.

והדברים לכאורה מתבקשים. כיצד נעלה על הדעת שימוש בתוך ברכת חתנים באמצעות שימוש הצגת השבת שמחת חתנים וכלות מערי יהודה וירושלים, כפי שעולה מנבואת החורבן של ירמיה, וכיצד יש לבאר מסורת זו בשם הרמב"ם כדלעיל? בשורות הבאות ננסה לבדוק עניינים אלו באמצעות המקורות.

כאמור, במסכת כתובות (ח, א), הנוסח ב-ב' וכך הוא **בכל** כתבי היד של התלמוד הידועים לנו⁵. אבל ממקורות אחרים משמע שיש שגרסו ב-מ'. לפי זה עולה אפשרות סבירה ביותר - אמנם לפי שעה ללא תימוכין - שבתלמודם של כמה חכמים הופיע נוסח זה ב-מ' בפרק ראשון של מסכת כתובות. כך הוא בנוסח התפילה המצוי בסידור רס"ג, עמ' קח⁶, שכידוע לא התפשט

4. פירוש התפילות לר' יהודה ב"ר יקר, מה' ר"ש ירושלמי, ירושלים תשל"ט, עמ' מא.

5. ראה בספר שינוי הנוסחאות למסכת כתובות, מכון התלמוד הישראלי השלם (יד הרב הרצוג), ירושלים תשל"ב, עמ' מג, המפנה רק לעדויות חוץ-תלמודיות.

6. דעתו של רס"ג על נוסח הברכות והתפילות הרשומות בסידורו, מוצגת בפרוטרוט במבוא לסידור (עמ' יא-יב): "וראיתי לאסוף בספר הזה את התפילות והתשבחות והברכות שיש להן עיקר בתכונתן הקדומה... ובכל מה שנכלל בשער הזה לא אקבל עלי להביא ראיה על החיוב בו מן הכתוב ולא לתת הוכחה על פירושו... ממה שבמשנה ותלמוד אלא אביא בכל העניין הזה דבור סתמי מדויק בלבד". הווי אומר שדרכו של רס"ג בהשמטת המקורות נותנת משנה תוקף לקביעה שנוסחאות התפילה הרשומות ללא התייחסותו או לחילופין השגה כל שהיא מוצגת ממקורות שיש להם עיקר, כלומר: נשענים על המשנה והתלמוד. גם נציין שבחילופי הנוסחאות שציינו המהדירים בשולי הסידור שם, אין גרסה אלטרנטיבית, הגורסת ב-ב'. נוסף גם שהגרסה במ' מצויה גם בקטע מעובד של סידור רס"ג. ראה: נ' וידר, התגבשות נוסח התפילה במזרח ובמערב, ב, ירושלים תשנ"ח, עמ' 604. אבל י' צימלס, "בגלגולני סידור רב סעדיה", בתוך: רב סעדיה גאון קובץ תורני מדעי (עורך: הרי"ל פישמן=מימון), עמ' תקנ, העי 2 כותב: "מה שקרוב יותר לדודא - שהוא לא מסר את נוסחי כל התפילות בשלמותם, אלא שהמעתיקים השלימום אח"כ לפי טעמים ומנהגים". טיעון זה נוצר כתוצאה משינויים ואף סתירות בין הרשום בנוסח התפילה לבין הנחיותיו של רס"ג, ובשל הערות נוספות. וראה עוד ד' גולדשמידט, "בקורת על סידור רב סעדיה גאון", קרית ספר יח (תש"א-תש"ב), עמ' 341-342 (=מחקרי תפילה ופיוט, ירושלים תשל"ט, עמ' 419-420). נ' כהן, "לאופיו המקורי של סידור רס"ג", סיני צה (תשמ"ד), עמ' רמט-רסו, הקדישה מאמר שלם לעניין שייכותו של רס"ג לטכסט הליטורגי המופיע בחיבור זה. לטענתה: "יש ליחס את המבוא לסידור, וכן את הוראות התפילה המלוות את נוסח התפילה המודפס שם, לרב סעדיה גאון עצמו. אף שאולי גם הם אינם נקיים מהוספות". זאת לעומת: "נוה"ת [=נוסח התפילה] כפי שהוא לפנינו הוא נטע זר ולא רק נוסח שחלו בו שיבושים" (עמ' רנא). והשווה לדברי י' היינימן, עיוני תפילה, ירושלים תשמ"א, עמ' 115: "אמנם נהג [רס"ג] דרך עצמאית מאד... ולא היסס לצרף נוסחים הלקוחים ממנהגים שונים בדרך אקלקטית ולהכריע לטובת כל נוסח עפ"י שיקוליו הענייניים, ועפ"י דרישות המקורות התלמודיים, בלי שיראה את עצמו כבול ע"י אחת המסורות בלבד".

בתפוצות ישראל, כנראה בשל כך שההנחיות ההלכתיות נכתבו בערבית, ומקצת ממנו הובא באבודרהם ובכמה נוהגי תימן. הנוסח הגורס "מערי" ו"מחוצות", מצוי גם בחיבור הידוע הקרוי "הלכות גדולות" (הילדסהיימר ב, עמ' 222), בסידור ר' שלמה ב"ר נתן מסיגלמסה, שהרבה לעשות שימוש בסידור רס"ג.⁷ כך גם במקורות שונים ומגוונים שלא היוו בסיס לשימושים הלכתיים.⁸

נפנה כאן לביאור נוסחת הרמב"ם. לעיל הבאנו בשם הריטב"א שהרמב"ם גרס "מערי יהודה ומחוצות ירושלים", בצירוף נימוק בלשני המבאר פשר העדפת נוסח זה. עיון בדפוסים הראשונים של משנה תורה לרמב"ם מעלה שבדפוס רומא קודם ר"מ, שונצינו ר"ן, וקושטא רס"ט, הגרסא ב-ב. כך גם בכתבי היד האשכנזים והפרובנסיאליים של הרמב"ם.⁹ ברם, כמעט בכל כתבי היד של הרמב"ם שמוצאם מתימן או שנכתבו על ידי סופרים מפזורה זו, הגירסא ב-מ'. העורכים של משנה תורה לרמב"ם מהד' ר"ש פרנקל, העדיפו לקבוע בגוף החיבור הנדפס על ידו "מערי יהודה ומחוצות ירושלים", כנראה בשל הכלל הנקוט בידם במהדורה זו:

ספרי תימן בני סמכא הם יותר מכולם, מפורסמת הצטיינותם של בני תימן מכל שבטי ישראל בדייקנותם ובהקפדתם הנפלאה לא לשנות מן המקובל. וידוע שהיו ספרי רבינו עיקר לימודם במשך כל הדורות. מתוך ספריהם מוכח שלא העיזו מעתיקהם לשנות כלום ממה שהיה לפנייהם. גם ניכר שהיו הסופרים בני תורה יותר מחבריהם בשאר ארצות הגולה, שבהן היו רוב הסופרים פועלים שכירים ולא למדנים. וכל הרוצה לדון בענייני דקדוק לשונו של רבנו ראוי לו לתפוס עיקר את נוסח תימן כפי שימצאנו במדור שניי הנוסחאות.¹⁰

כך גם גרסו הרב יוסף קאפח במהדורת הרמב"ם שלו, והרב נחום אליעזר רבינוביץ במהדורתו עם פרוש "יד פשוטה".

לפנינו אפוא שתי מסורות בנוסח הרמב"ם: האחת הגורסת ב-מ' ונשתתירה רק בטפסים שונים

ראה עוד: R. Brody, *The Gaonim of Babylonia and the Shaping of Medieval Jewish Culture*, New Haven: 1988, pp 153-154, 235-236; הנייל: צוהר לספרות הגאונים, עמ' 154, המסכם בקצרה בסידור רס"ג "הוא אוסף של נוסחי תפילה מקובלים, רובם המכריע בערבית... אחד המרכיבים החשובים של הסידור הוא סקירה ביקורתית של המנהגים שהמחבר נתקל בהם במהלך נדודיו בארצות השונות". ויש בדבריו תשובה לאותן טענות שנרשמו כאן וגם לגבי תהיות אחרות שלא צוינו כאן. על כל פנים, לענייננו אין שום נפקא מינה.

7. סידור רבינו שלמה ברבי נתן... אב בית דין מן העיר סיגילמסה... מהד' ר"ש חגי, ירושלים תשנ"ה, עמ' קלב. וראה עוד בנוסח התפילה של יהודי פרס, מהד' הרב שלמה טל, ירושלים תשמ"א, עמ' 199, שנוסתו - כנראה בעקבות סידור רס"ג - ב-מ'.

8. כמו מדרש לקח טוב או: פסיקתא זוטרתי לר' אליעזר ב"ר טוביה, הלכות ראו, חיבור המהווה כנראה תרגום עברי של אחת המהדורות של "הלכות פסוקות", שלא נתפשטו בצבור.

9. ר' אברהם ב"ר נתן הירחי מלוניל פרובאנס, מחבר ספר המנהיג, הכיר את הנוסח הגורס במ, אבל בפירושו למס' כלה רבתי (מהדורת ר"ב טולדאנו), טבריה תרס"ו, עמ' ח קובע חד משמעית: "הפסוק כך הוא ולא מערי".

10. מבוא לילקוט שניי נוסחאות, כרך ב, זמנים, עמ' תשכ"ט. וכך הוא גם בטופס המכונה במהד' פרנקל "ספר המוגה", הגהות בשולי גליונות דפוס וינציא ש"א שמקורם בספר שהוגה "בישיבת מצרים", כעדות המביא לבית הדפוס את הרמב"ם עם ה"כסף משנה", וינציא שלי"ד-שלי"ו. ראה פרנקל שם.

של כתבי יד של הרמב"ם שנכתבו בפזורות תימן, ומאידך, כתבי יד ודפוסים ראשוניים מכל הפזורות האחרות, שגרסו ב-ב'. ואם אכן נצא מתוך נקודת הנחה - וישנם טעמים טובים לכך - שידם של הראשונים על העליונה, יש מקום לומר שזוהי גם הגרסא במסכת כתובות שעמדה בפני רס"ג, הרמב"ם וסייעתם.

מכאן נפנה לנתון נוסף המלמד על אחיזתה האיתנה של נוסחה זו בפזורת תימן. בחלק מסידורי התפילה הקרויים תכלאל, שכנראה שמרו יותר על מסורת קדומה והושפעו פחות מגורמים חיצוניים, הנוסח ב-מ'. כך הוא בכת"י משנת רל"ג, המובא במאסף של ר"מ גברא, מחקרים בסדורי תימן, קרית אונו תשמ"ט, עמ' 274¹¹. כך הוא בתכלאל הקרוי מְשַׁתָּא שבזי, מן המאה ה-17, ובתכלאל נוסח רדעא, ירושלים תשכ"ח (הכותרת שלפני ברכות הנישואין, משקפת את הנוסח הישן: "סימן: מערי יהודה ומחוצות ירושלים קול ששון וקול שמחה" = תשכ"ח). כך גם בתכלאל הנדפס עם פירוש עץ חיים למהר"י צאלח. חכם זה שהיה ממעצבי הנוסח המקובל בכמה קהילות חשובות בתימן, כותב בענייננו את הדברים הבאים:

ישמע מערי יהודה ומחוצות וכו', הי"ג במ"ם בכל סדורי תימן וכ"ג הרמב"ם בפ"י מה' אישות... ול"נ דאי אמרי' בערי' בבי"ת הוא משמע דעקר התפלה הוא על ערי יהודה וירושלם עצמן שישמע בתוכן קול ששון וכו' ולא איכפת מהשמחה אם תהיה מישראל או מאחרים לזה קאמר מערי יהודה ומחוצות ירושלם ר"ל מאנשי ערי יהודה ומאנשי ירושלם שאז יהיה המכוון על שמחת ישראל עצמן.

מאידך, נוסח זה אינו מקובל בפזורות תימן שנוהגות כמנהג השאמי, ואף הן נסמכות על מקורות קדומים, כמו "תכלאל אבות ראשונים", שנלקט ממקורות שונים, מהד' ר' שמעון כהן, בית דגן תשמ"ט, ואחרים. כאן המקום להביא את מסקנתם של שניים מגדולי חכמי תימן ר' דוד משרקי (מחבר "שתילי זיתים" של השו"ע) ובנו ר' יחיא, שכתבו בספר רביד הזהב סי' לב את הדברים הבאים:

יש גורסים מערי יהודה ומחוצות ירושלים במ"ם... ואין אלו אלא דברי תימה שהם מתחכמים על לשון המקרא שאמרו הנביא מפי הגבורה ברוך הוא, כי זהו לשון הפסוק בירמיה (לג, יא) בערי ובחוצות, וידוע שכל תפלותינו וברכותינו בנויים על לשון המקראות, כפי שזה מבואר בספר רבי' הרד"א [=ר' דוד אבודרהם] ז"ל, ובכמה דוכתי... לא בשביל זה נניח לשון המקרא

11. יש ליתן אל הדעת את הנוסח הקדום המצוי בתכלאל זה: "שמח תשמח רעים אהובים... בא"י משמח עמו ובונה ירושלים", השונה מהנהוג והמקובל בפזורות ישראל ובני תימן בכללם, הגורסים: "משמח חתן וכלה". עוד נוסף שבחילופי הנוסחאות במהד' ר"ש פרנקל שם, פ"י מהל' אישות הי"ג מובא, שכך היא הגרסא בכמה כתבי יד הנחשבים כמעולים של משנה תורה, שנכתבו בתימן. וראה לחם משנה הל' ברכות ב, יא ד"ה משמח עמו ובונה ירושלים הקובע: "יראה לי שטעות נפלה בספרים וצריך לומר משמח חתן וכלה, וכך היא כתובה בגמרא", ונימוקו: "והוא קשה דהא אין חותמין בשתיים". עוד נוסף שבסידור רס"ג עמ' קח החתימה היא: "משמח עמו בירושלים", ואין החתימה בשתיים. אך בעדותו של רב שרירא גאון המובאת בספר העיטור, הל' שבע ברכות (לעמבר כח, ב) מובאת הנוסחה כדלעיל: "ומנהגא דידן משמח עמו ובונה ירושלים... ומר רב סעדיה הכי כתב בסידרא", וראה עוד בספר האשכול מהד' ר"ח אלבק, כרך ב, ירושלים תפרי"ח עמ' 193, וברצות ד' נאריך במקום אחר.

12. בידינו מצוי צילום מכתב של ר"י קאפח זצ"ל, הדוחה בחריפות דברים אלו, ומדגיש: "הנוסח ברמב"ם ובכל כ"י תימן מערי יהודה ומחוצות ירושלים במ"ם וברמב"ם בדפוסים שבשו על פי נוסח זר...". תודתנו נתונה למכובדנו הרב אהרן קאפח, משומרי משמרת נוסח בני תימן, שהמציא לנו מכתב זה.

עם הגמרא והפוסקים, על כן אין לשנות מהגרסא הזאת הפשוטה האמיתית שהיא בבי"ת, ופשוט הוא¹².

מולו ניצב הרב י' קאפח וסיעתו וכאלו הנוהגים מנהג בלדי, הגורסים כמנהג הקדום ב-מ', כמו בתכלאל שיבת ציון (נוסח תימן מקורי שערוך ע"י הרב קאפח, ירושלים תשי"ב), וממשיכיו¹³. הנה כי כן סקרנו את המקורות והדעות השונות בנושא זה ומן הראוי להביאם לכלל סיכום. לכאורה בוודאי שיש להעדיף את הנוסחה הגורסת בבי"ת, הלכוחה מירמיה לג, י-יא, המורה על יישובן מחדש של יהודה וירושלים שאליהן מתלווים קולות ששון ושמחה, חתן וכלה, הממחישים בכך את שמחתו של העם שנושע. מאידך, אי אפשר לבטל כלאחר יד את סמכותם של המקורות הגורסים "מערי יהודה ומחוצות ירושלים", אלא שהביסוס המקראי מירמיה ז, יג בעייתי, כנכתב לעיל. קשה לעשות שימוש בנבואת פורענות המתארת את חורבנה של הארץ, ומשביתה קולות ששון ושמחה ומצהלות חתן וכלה.

לצורך הביאור נצטט כאן מדברי שני חכמים שנתנבאו בסגנון דומה ולא בפרק אחד, שישיעו לפרש תהייה זו. ר' יחיא צאלח ב"עץ חיים" שם, מנמק את השימוש ב-מ' בקצרה: "עוד נ"ל דבלשון שבו נפרע דכתיב 'והשבתי מערי יהודה' וכו' - בלשון זה נחמם". ובסגנון דומה, כותב הרב יהודה זלוטניק (אבידע), בחיבורו "מחברות מני קדם", יונהסבורג תש"ב, עמ' 35:

ולי נראה כי הברכה יסדוה על הפסוק בירמיהו... כי שם בקללה נאמר "והשבתי מערי יהודה ומחוצות ירושלים קול ששון"... וכווננו בברכה זו להגיד כי קללה זו תבטל ויעוד ישמע מערי יהודה ומחוצות ירושלים...

ובלשון אחר; השימוש בפסוקי החורבן והפורענות שבפי הנביא המתבטאים בהשבתת שמחות שונות כולל קולות חתן וכלה, יש בזה רעיון הדומה במהותו ובמתכונתו למסופר בשלהי מסכת מכות, אודות שחוקו של ר' עקיבא. חכם זה ראה בעיני רוחו את הבניין המחודש הקם על חורבנו של הקודם, ויצר זיקה בין הפורענות לבין הגאולה והישועה. בדומה לכך, גם שיבוץ הפסוק "מערי יהודה ומחוצות ירושלים" בתוככי ברכת הנישואין - לבונים בית חדש בישראל, שנוסח זה בחופתם כמוהו כהצהרה אמונית ומוחלטת שבסמוך לחורבן כבר ניצבת לה על הסף הגאולה, שקולותיה עתידיים במהרה להישמע מיהודה ומירושלים. בכך נבנית חורבה אחת מחורבות ירושלים. והברכה גופה מעלה את ירושלים על ראש שמחתם של חתן וכלה. בצדה, ניצבת חופה נוספת דומה ככול וזהה בפרטיה, בדקדוקיה ובמסרים הרעיוניים העולים ממנה - לקודמתה. אלא שזו השניה, אינה מתייחסת כלל לפורענות ותוצאותיה המחרידות, ונזקקת אך ורק לסימני הגאולה המפורטים בפי הנביא. גולת הכותרת בחופה זו היא אפוא, הקשר בין בניינה של ירושלים

12. גם הרב עובדיה יוסף נזקק לנושא זה והוא בשו"ת יביע אומר ח"ה, אהע"ז סי' ו, המביא מקורות שונים ומדגיח "שכך מנהג אחינו יוצאי תימן לומר כנוסח הרמב"ם" עיי"ש. ובסופו של עניין הוא קובע: "ומיהו בודאי שאין לשנות מהמנהג ופשוט".

לבין הבניין החדש ההולך ונבנה, ולכן היא מקפידה להדגיש דווקא את קולות השמחה באמצעות השימוש בפסוק "בערי יהודה ובחוצות ירושלים".

כאן המקום לסכם את הנושא. אין בידינו נתונים שבאמצעותם אנו יכולים לשחזר את המנהג הקדום ולענות על השאלה, לאיזו משתי הנוסחאות זכות הבכורה בברכות הנישואין. אפשר גם ששתיהן שימשו במקביל בנוהגים שונים, כמו אופציות שונות המשמשות במקביל בברכות האירוסין והנישואין שהתמקמו ונאחזו בפזורות שונות (כדוגמת: "מקדש ישראל", מול: "מקדש עמו ישראל ע"י חופה וקידושין" ועוד). מה שברור, שזו שמקורה בפסוקי הנחמה המנוסחת ב-ב', כבשה את הבכורה בשל הבשורה העולה מפסוקי השמחה בירמיה לג, י, ודחקה את השנייה לשוליים, ואף נמחקה על ידי מעתיקים ומדפיסים. ואלמלא השתמרותה במקורות שונים כמו סידור רס"ג, בכמה כתבי היד של הרמב"ם, ובעיקר: הקפדתם של חלק מבני תימן שאחזו בה עד היום הזה ובכך שמרו על מסורת קדמונים - אפשר שהייתה נגזרת או מוטלת לה בקרן זוית. וברוך שמסר עולמו לשומרים.

